

toličanih kakor pri protestantih; vsaka vera se je ljudske poslužila, da je po nji svojo vero razširjala. Na splošno podučevanje in izobraženje ljudstva, kakor ga sedanji čas zahteva, do tega časa nihče ni mislil.

(Dalje prih.)

Pomenki

o slovenskem pisanji.

II.

U. Unkrat sem te prijel, da mi razloži, zakaj si pisal v I. l. „Učitelj učencem“ — in razložil si mi učiteljna; dans pa mi povej, kako je to, da si pisal „učencem“; sim ter tje se bere tudi učencem. Ktero je pravo?

T. Pravo je oboje, torej se piše oboje. Za katerimi soglasniki se *o* spreminja v *e*, ti je znano, sej se učiš slovnice.

U. Se vé da. „Češnje že je“ — pravimo mi učenci; tedaj za *č*, *š*, *š* in *j*.

T. Res, za ozkimi soglasniki; tem se prišteva tudi *c*, in ker se po nekterih krajih za njim celó na tanko *e* izrekuje, mnogi raji pišejo licem, bravev, učencem kot lieom, braveov itd.

U. Po tem takem porečemo posihmal mi učenci: „Češnjice že je“ — da spravimo tudi *c* vmes.

T. Kdaj pa se spreminja *o* v *e* za temi soglasniki? Povej mi posamesno, postavim — pri imenih?

U. Pri imenih moškega in srednjega spola v storivnem enojnega: z mečem, rojem, — v dajavnem in storivnem dvojnega: tovaršema, čuvajema, — in v dajavnem množnega števila: kraljem, revežem; razun teh v rodivnem dvoj. in množ. štev.: kraljev, mečev, tovaršev.

T. Kdaj pri prilogih?

U. V srednjem spolu enoj. štev.: domače, sedanje, in ravno tako pri zaimenih: moje, naše, in, ako bi se ne bal slovničarjev, bi djal pri zaimenskih prilogih na vprašanje: čigavo je to? — Tovarševo, kraljevo.

T. In ravno tu se kaže, da se *c* res sme šteti med ozke soglasnike, ker se pred *o* v spreminja v *č*: hlapčevo, stričevo.

Tako se ima pisati tudi pri imenih in prilogih iz te oblike: deževje, pečevje, ne pa dežovje, pečovje; — jelševina, višnjev, češnjev itd. — kdaj pa pri glagolih?

U. Pri glagolih VI. oblike ali verste ali reda, sam ne vem kako bi rekel, na — ovati: kraljevati, plačevati itd.

T. V teh zadevah nam je tedaj za ozkimi soglasniki, torej tudi za *c*, pisati *e* nam. *o*. Pisali so tako že nekdanj. Bere se pri pisavcih XVI. stoletja: vrabcev, hlapcev, pa tudi: slepcoma.

U. To velja samo pri moških in srednjih imenih.

T. Kaj pa *de*. Pri ženskih je tako le *a*: željam, mrežama, hišam itd.

III.

U. Pisal si „Učitelj učencom o novem letu“. Pisava „o novem letu“ mi je znana, ker se sploh tako govori. Koj na drugi strani pa se bere: „O dolžnostih“ in v najnih pogovorih: „Pomenki o slovenskem pisanji“. To se mi glasi nekako nenavadno. Zdi se mi, da je „od dolžnost, od pisanja“ bolje?

T. Res je v slovenščini bolj navadno pogovarjati se o *d* te ali une reči, kakor pa o *o* tej ali uni reči. Vendar, ker imajo drugi Slovani sploh tudi v tem pomenu predlog *o*, ker v slovenskem ne moti in se lahko umè, ker se časih celó lepo glasi in govor prijetno spreminja; menim, da se sme in da je lepo rabiti *o* v skazavnem ter reči: pesem *o* zvonu, govor *o* pisanji itd. Sprememba veljá.

U. Da se čas zaznamva z *o*, je res; o božiču, o pustu, o sv. Martinu itd. Sicer se pa nekteri posmehujejo temu, in čul sem že reči: „O pustu sem *o* pustu govoril — Kaj je to?“

T. V tacih prilikah naj se spreminja in zdaj to zdaj uno rabi. Sej si sam djal, da pisava ima biti različna in vzajemna. To tudi jaz poterdim. Časih to časih uno, kakor bolje kaže.

U. O pustu sem od pusta govoril, se da reči; ali — „*o* pustu sem od posta govoril“ mi pa nič kej dobro ne zvoní po ušesih. Kako je neki to?

T. Morebiti ravno za to ne, ker se *pust* spreminja, *post* pa ne. *Pust* je lani daljši, letos krajši, *post* pa vselej 40 dni terpi! Torej se tudi meni zdi bolje: Govoril sem *v* *postu o* *postu* ali *o d* *posta*.

U. Ali se ne da v tem pomenu namesti *v* ali *o* reči *ob*,

kakor pravimo: ob treh, ob desetih; zderži se ob petkih mesnih jedi; bodi ob nedeljah pri sv. maši itd.

T. Zdi se mi, da *ob* s tem sklonom pomeni, kar je gotovo, določeno, dognano od vsih strani: ob treh, ob vsih nedeljah; *o* pa, kar se še le godi ali verši, kar je dognano ali določeno le od nekterih strani, iz nekterih ozirov, le na nekterih kraje: o božiču, o veliki noči (tisti čas, tiste dni, sploh, ni povedano ravno kateri dan).

U. In kako se loči po tem *o* in *od* v poprejšnjem pomenu?

T. Skorej ravno tako. *Od* pomeni toliko kot od kacega človeka, od kake reči preč, stran itd., *o* pa bolj *k* nji, *okrog* ali *okoli* nje.

U. „Od gosposke je bil poklican“ — se torej pravi: preč od nje, ne pa *k* nji.

T. Ker se v govorjenji ali popisovanji beseda res verti okrog tega ali unega, ker se suče nekako okoli te in une reči, ki jo polagoma spoznavamo bodi si po njenem vnanjem licu ali pa po njenih notranjih lastnostih; torej je prav, in razumno pisati v tacih zadevah tudi *o*.

U. Po tem takem smem zdaj *o* zdaj *od* pisati, katero se mi bolje dozdeva.

T. Prav tako. Slovenski *od* se dobro vjema z latinskim *de* (über). Dobro in pravilno je reči: pišem *od* dolžnost, govorim *od* pisanja itd. Ker je pa *od* sploh bolj ločivnega pomena, ker se je v nekdanjem slovenskem pisalo in se v družih slovanskih jezikih govori in pisari še sedaj *o* tej in uni reči; torej smemo tudi mi Slovenci različno in prosto pisati *o* dolžnostih, govoriti in pomenkvati se *o* pisanji, da se le pomenkvamo lepo prijazno in pametno.

IV.

T. Da se ne bova vedno sim ter tje motala v svojih pogovorih in da mi ne boš le moje pisave očital; začniva raji kako knjigo brati in se po nji pomenkvati o slovenski besedi.

U. Pravo. Rad prebiram „Cvetje“ in ravno sedaj berem „Babico“. Koj pri četrty besedi sem se zganil, ker ne vem, zakaj je ondi *uše* ne pa *še*, kakor se sploh govori.

T. Tu in tam se pač *uše* govori ali prav za prav *vše*. Nekdaj, v stari slovensini se je pisalo *u* in *uše* v ravno ti-

stem pomenu (jam). Bere se tudi v novi slovenšini in celó pri kej glasovitih pisavcih.

U. Zakaj se pa ne piše *vše*, ker uže se mi neprijetno glasi zlasti, če se večkrat zaporedoma blizo vkupej bere, kakor ravno v Babici koj s konca, v šestih verstah trikrat?!

T. Tudi *vše* je nepotrebno. Kakor smo v brezštevilnih družih zgledih *v* spustili in izpahnili, tako tudi tukaj, post.: obežem, oblečem, oblast, toreč nam. obvežem, obvlečem, obvlást, vtorek itd.

U. Nekako prisiljeno se mi zdi obvlást, obvlak, vtorek, in „sila ni mila“ — sem večkrat čul.

T. Res je to. In ko bi hotli povsod *ušče* pisati, bi mógli po tistem pravilu pisati *eče* nam. *če*, *ešče* ali *ješče* (ješte, iše, išče) nam. *še*, kakor so nekđaj pisali. Toda to se je obrusilo in ogladilo. Sedanji čas bi bilo res posiljeno, in še posiljeno zelje je le časi dobro.

U. Ako se ne motim, sem bral, da *ušče* tudi nekaj drugega lahko pomeni.

T. Morebiti ti je v mislih staroslov. *uz*, *uza*, *ušče* (*vinculum*, *catena*). Nekđaj so res glasnika *v* tem in unem pomenu na tanko razločili, sedaj ju pa ne moremo vselej ločiti; torej lahko nastane po tej pisavi kaka pomota ali napaka.

U. Oh, pomot in napak se pa kot vruga bojim. Nihče ne vé, kateri ne skusi, kolika nadloga so napake za učenca! Pisati čem raji tudi vprihodnje kakor doslej *še* ali k večemu *vže*, ne pa uže.

T. Tvoja glava — moj svét.

Šolska roba.

Iz številstva. Tri sestre prinesejo jabelk na terg prodajat. Stareja jih ima 50, srednja 30 in mlajša 10. Prodale so jih vse po enem kupu in so vse enako skupile, akoravno ni nobena drugi ne jabelk, ne denarja dodala. Po čim so jih prodajale, koliko so vse denarja za nje dobile, in koliko vsaka?

J. B.

Na neki ženitnini so bile steklenice z vinom tako le na mizi postavljene :

0 0	0 0	0 0
0 0	0 0	0 0
0 0		0 0
0 0		0 0
0 0	0 0	0 0
0 0	0 0	0 0

Starašina jih prešteje: v vsaki versti, po dolgem in širokem na mizi je